

Diagnoza potrzeb społeczno-kulturalnych mieszkańców osiedla Drzetowo-Grabowo

Szczecin 2023

Dokument przygotował zespół w składzie:

Ewelina Bagińska

Anna Biały

Agata Jankowska (fotografie)

dr Kalina Kukięko

Barbara Markowska

Katarzyna Nakięska-Pawluk

Kinga Rabińska

Realizatorem zadania było *Stowarzyszenie Przyszań.Wartości.*

Projekt sfinansowany przez Gminę Miasto Szczecin z *Programu Małych Dotacji.*

Druk:

Spółdzielnia Socjalna Razem Mocni

pl. Hołdu Pruskiego 8

70-550 Szczecin

NIP 8513213308

Spis treści

Wstęp.....	4
Badania ankietowe.....	8
Badania w grupach fokusowych.....	13
Animacje społeczne.....	18
Wnioski końcowe.....	25
Podziękowania.....	27
Spis fotografii wykorzystanych w dokumencie.....	28

Wstęp

Rys historyczny

Drzetowo i Grabowo historycznie były dwiema odrębnymi miejscowościami. Warto znać ich dzieje, aby zrozumieć dzisiejszą specyfikę osiedla i różnice pomiędzy nimi. Informacje historyczne przedstawione poniżej pochodzą z książki Marka Łuczaka *Szczecin Grabowo Drzetowo*¹.

Drzetowo i Grabowo wymieniane są po raz pierwszy w źródłach 25 lutego 1243 roku w dokumencie księcia Barnima I o płaceniu dziesięciny klasztorowi cysterek w Szczecinie.

W średniowieczu Drzetowo było położone na północ od Szczecina, w okolicach dzisiejszej ulicy Rugiańskiej. Była to tzw. ulicówka, czyli wieś o zabudowie rozciągniętej, z budynkami po jednej lub obu stronach drogi, granicząca z Warszewem, Niebuszewem, Żelechową i Grabowem. Sytuacja ta długo pozostawała bez zmian. Jeszcze w XIX wieku Drzetowo nie posiadało zabudowy kamienicowej. Uprawiano tam ziemniaki i buraki cukrowe, działała torfownia oraz zakład pogłębiania rzeki.

Dopiero na początku XX wieku powstało osiedle szeregowców w okolicy ulic Obotryckiej i Bandurskiego tworząc tzw. Górne Drzetowo. Przyspieszył proces zmian. Powstała szkoła, dom dla bezdomnych, a następnie centrum handlowe. Po przebudowie rowu melioracyjnego powstał Kanał Grabowski, który połączył Odrę z Przekopem Mieleńskim. Dzięki utworzeniu Kanału powstała Wyspa Gryfia. Tuż przed II wojną światową Drzetowo zamieszkiwały 24 tysiące osób. Podczas nalotów w 1944 roku większość infrastruktury osiedla została zniszczona. Ucierpiały zakłady przemysłowe, obozy pracy przymusowej, kościół św. Mateusza oraz budynki mieszkalne.

Z kolei Grabowo w średniowieczu przeżywało rozkwit, dzięki ufundowaniu w 1396 roku przez Księcia Barnima III klasztoru kartuzów. Mnisi otrzymali dwór, dwa ogrody i pola. W czasach reformacji po sekularyzacji klasztorów większa część wsi przeszła do szczecińskiego pola miejskiego. Wart odnotowania jest też fakt, że od 1551 roku zabudowania byłego klasztoru służyły księciu Barnimowi IX jako książęca siedziba – Oderburg.

W XIX wieku Grabowo otrzymało status samodzielnej gminy, posiadało burmistrza oraz ławników. Mieszkańcy pracowali w fabrykach, stoczniach. Niewielu zajmowało się uprawą roli. Na terenie Grabowa nad Odrą funkcjonowało targowisko miejskie. Planowano elektryfikację.

Podczas II wojny światowej na terenie tej części osiedla mieściło się pięć obozów pracy przymusowej dla obcokrajowców. Podobnie jak w przypadku Drzetowa naloty bombowe w 1944 roku zniszczyły prawie wszystkie zakłady pracy i budynki mieszkalne. W szczątkowym stanie zachowały się zabudowania przy ulicach: Łady, Dubois, Firlika i Łyskowskiego. Z zakładów odbudowano po wojnie jedynie stocznię *Oderwerke*, czyli późniejszą *Stocznnię Szczecińską*.

¹ *Szczecin – Grabowo, Drzetowo = Grabow, Bredow* / Marek Łuczak, Szczecin 2012.

Związek Grabowa z dworem książęcym, znaczny rozwój w XIX wieku oraz bliskość Szczecina trwale odcisnęły korzystne piętno na tym terenie. Pomimo zniszczeń wojennych, które znacząco dotknęły obie części osiedla, do dziś widoczna jest różnica w rozwoju infrastrukturalnym Drzetowa i Grabowa. Ten rozległy teren to spojone w jedno osiedle dwie części miasta, których odmienność dostrzec można na pierwszy rzut oka. Różnią się zabudową i jakością przestrzeni publicznej w tym bliskością terenów zielonych i rekreacyjnych, dostępnością instytucji kultury i usług społecznych, czy możliwościami spędzania wolnego czasu.

Osiedle Drzetowo-Grabowo współcześnie

Drzetowo-Grabowo w grudniu 2023 roku zamieszkuje 13 860 osób². Istotne informacje dotyczące obecnej sytuacji osiedla można znaleźć w dokumencie *Diagnoza stanu miasta Szczecina służąca delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji*³. Czytamy w nim:

„W okresie 2015-2020 odnotowano ubytek mieszkańców na poziomie 8%. Struktura wiekowa mieszkańców jest nieznacznie zaburzona. Charakteryzuje się niskim udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym, oraz dość wysokim udziałem osób w wieku poprodukcyjnym. Dynamika ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym jest ujemna, jednocześnie odnotowuje się przyrost osób w wieku poprodukcyjnym.

Sytuacja ekonomiczna mieszkańców negatywnie odbiega od średniej miejskiej. Ponad 3% mieszkańców korzysta z pomocy społecznej. Około 2% korzysta z pomocy z powodu ubóstwa, a ponad 1,5% pobiera świadczenia na dożywianie dzieci. Wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym 4% stanowią bezrobotni, niecałe 20% z nich nie posiada kwalifikacji. Dochody mieszkańców spoza działalności gospodarczej należą do najniższych wśród osiedli szczecińskich.

Na osiedlu odnotowuje się więcej przestępstw niż średnia dla miasta. Ich liczba na 1000 mieszkańców to blisko 21. Blisko 10% stanowią przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece, wysoka jest także liczba czynów karalnych nieletnich.

Liczba przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców poniżej średniej dla miasta (140). Dynamika przyrostu liczby przedsiębiorstw jest dodatnia, jednak poniżej średniej. Spada dynamika wyrejestrowań. W roku 2020 na 100 przedsiębiorstw wyrejestrowało się 50% mniej niż w 2015. Dochody przedsiębiorstw zarejestrowanych na terenie osiedla są znacznie niższe niż średnia. Kwota podatku dochodowego zapłaconego przez podatnika wyniosła w 2020 roku około 6,7 tysiąca zł, wobec średniej dla miasta bliskiej 11,5 tysięcy zł.

Lokalne centrum usługowe wykształciło się nieregularnie. Na osiedlu dominuje gęsta zabudowa wielorodzinna. Ograniczony jest dostęp fizyczny do opieki zdrowotnej, komunikacji publicznej i lokalnych centrów usług.

² Dokumenty budżetowe Rady Osiedla Drzetowo-Grabowo na 2024 rok.

³ https://bip.um.szczecin.pl/UMSzczecinFiles/file/Diagnoza_ostateczna_wersja.pdf (dostęp 20.12.2023 r.).

Osiedle znajduje się w strefie zalewowej. Na terenie znajduje się obszar chroniony NATURA 2000. Południowa i zachodnia część osiedla są w zasięgu miejskiej wyspy ciepła. Rejon jest zaliczany do szczególnie zagrożonych powodzią. Ograniczony jest dostęp do zieleni ogólnodostępnej. Relatywnie niski jest poziom zainwestowania w środowiskową infrastrukturę techniczną, w tym wodno-kanalizacyjną i ciepłowniczą”.

Z ważnych prowadzonych obecnie inwestycji na osiedlu Drzetowo-Grabowo należy wymienić Fabrykę Wody, której otwarcie jest zaplanowane na wiosnę 2024 roku. Kompleks rekreacyjno-edukacyjny z pewnością wzbogaci ofertę kulturalną osiedla. W tym momencie na osiedlu funkcjonuje niedawno rozbudowany Teatr Polski, a także Filia nr 7 Miejskiej Biblioteki Publicznej. Poza tym do miejsc kulturotwórczych należy zaliczyć Dom Grotha – Atelier Malarstwa i Architektury. Jest to autorska pracownia malarstwa i architektury, w której odbywają się działania twórcze i artystyczne otwarte dla mieszkańców. Wszystkie te miejsca usytuowane są na Grabowie.

Jednym z animatorów życia społecznego na osiedlu jest Rada Osiedla, której siedziba mieści się przy ul. Sławomira 9/16. Rada liczy 15 członków. Do jej zadań zasadniczo należy opiniowanie projektów dotyczących osiedla i wspieranie mieszkańców w kontakcie z jednostkami miejskimi. Rada w swoich zadaniach ma także działania na rzecz mieszkańców. Obecna Rada, wybrana w 2018 roku, podejmuje szereg działań wspierających rozwój lokalnej wspólnoty.

W 2022 roku powstało *Stowarzyszenie Przystań.Wartości*, którego adres rejestrowy znajduje się na terenie osiedla Drzetowo-Grabowo. Stowarzyszenie aktywnie angażuje się w działania na rzecz mieszkańców osiedla.

Na osiedlu funkcjonuje Szkoła Podstawowa nr 11 im. UNICEF-u zlokalizowana przy ul. Emilii Plater i przy ul. Dubois. Mieszczą się tu także trzy publiczne przedszkola: PP nr 1, PP nr 65 i PP nr 73. Wszystkie placówki znajdują się na Grabowie. Brakuje natomiast żłobka.

Miejsca zielone to przede wszystkim Park im. Stanisława Nadratowskiego, zrewitalizowany parę lat temu dzięki staraniom Rady Osiedla. Mieści się tam plac zabaw, stół do tenisa, siłownia pod chmurką, ławki oraz wartościowy drzewostan. W 2021 roku staraniem obecnej Rady Osiedla na Drzetowie przy ul. Rugiańskiej powstał park kieszonkowy *Bezpieczna Przystań*, w którym mieści się plac zabaw, stół do tenisa, kilka urządzeń siłowni pod chmurką, boisko oraz ogród społeczny. Niedawno na tym terenie powstał pierwszy zbiornik na deszczówkę na terenach miejskich.

Osiedle teoretycznie jest dobrze skomunikowane. Jeżdżą tu tramwaje linii 6 i 11, autobusy linii 107, 101, 68, 80. W praktyce jednak problemy z niewystarczającą liczbą motorniczych i kierowców autobusów doprowadziły w ostatnich latach do ograniczenia kursów na terenie osiedla, co znacząco utrudnia sprawne korzystanie z komunikacji miejskiej. Problematyczny jest też stan nawierzchni jezdni i torowisk. Szczególnie tzw. *nadodrzanek* wymaga pilnej i całościowej przebudowy. Wiąże się to z pozyskaniem funduszy unijnych przez samorząd, dlatego remont jest odkładany w czasie.

Z komunikacją wiąże się też niewystarczająca liczba miejsc parkingowych przy stale wzrastającej liczbie samochodów na osiedlu. Problem ten wymaga kompleksowego rozwiązania.

Na Drzetowie jest zlokalizowany przystanek Szczecińskiej Kolei Metropolitalnej. Obecnie w budowie jest torowisko i infrastruktura pomocnicza. Uruchomienie dodatkowego środka transportu z pewnością będzie korzystne dla mieszkańców.

Przyczyny powstania niniejszej *Diagnozy potrzeb społeczno-kulturalnych mieszkańców osiedla Drzetowo-Grabowo* są wielorakie. Zaczynając od historycznych uwarunkowań prowokujących do przemyśleń nad ich wpływem na współczesność, przez przesłanki ze wspomnianej *Diagnozy stanu miasta Szczecina...* kwalifikujące osiedle do *Gminnego Programu Rewitalizacji*, aż po chęć weryfikacji potrzeb lokalnych i osobiste zaangażowanie w sprawy mieszkańców oraz silne przekonanie, że w osiedlu Drzetowo-Grabowo drzemie społeczny potencjał, który warto wspierać.

W dokumencie tym przedstawiono wyniki badań ankietowych przeprowadzonych od 19 listopada 2023 do 19 grudnia 2023 roku i raporty z badań w grupach fokusowych przeprowadzonych w grudniu 2023 roku. Dodatkowo zaprezentowano wnioski z animacji społecznych przeprowadzonych podczas spotkań osiedlowych w listopadzie i grudniu 2023 roku oraz informacje zebrane podczas spotkań z uczniami i uczennicami klas 4, 5, 6 w Szkole Podstawowej nr 11 im. UNICEF-u w grudniu 2023 roku.

Badania ankietowe

1. Metodologia

1.1 Kwestionariusz ankiety

Kwestionariusz ankiety został opracowany przez autorki na potrzeby niniejszej diagnozy. Składał się z 10 pytań. Jedno pytanie dotyczyło odczuć do miejsca zamieszkania, cztery kolejne dotyczyły spędzania czasu wolnego, następne dwa – potrzeb społeczno-kulturalnych, ostatnie trzy stanowiły metryczkę (płeć, wiek, ulica zamieszkania). Kwestionariusz został udostępniony online i rozesłany do mieszkańców za pomocą mediów społecznościowych (Facebook) oraz dziennika szkolnego. Dodatkowo informacja o prowadzonej ankiecie była przekazywana mieszkańcom podczas odbywających się na osiedlu spotkań kulturalnych: *Śpiewania Pieśni Patriotycznych*, osiedlowego ubierania choinki. W trakcie tych wydarzeń przeprowadzono także tzw. mapowanie, na podstawie którego uzyskano informacje o miejscach, w których najczęściej przebywają mieszkańcy i w wybranych z nich również udostępniono ankietę. Grupę odbiorczą stanowili mieszkańcy osiedla Drzetowo-Grabowo powyżej 16. roku życia. Ankieta była aktywna przez miesiąc: od 19 listopada do 19 grudnia 2023 roku.

1.2 Opracowanie statystyczne

Wykresy zostały wykonane za pomocą programu Microsoft Office Excel. Opracowanie statystyczne zostało wykonane za pomocą programu STATISTICA 12. Do ustalenia równoliczności grup wykorzystano test chi-kwadrat. Do opracowywania danych użyto testów oraz koleracji nieparametrycznych (Rho-Spearmana) w przypadku nierównoliczności grup. Wyniki analizowano na poziomie istotności $p=0.05$. Do analizy włączano korelacje o umiarkowanym lub silnym związku, czyli $r>0.50$.

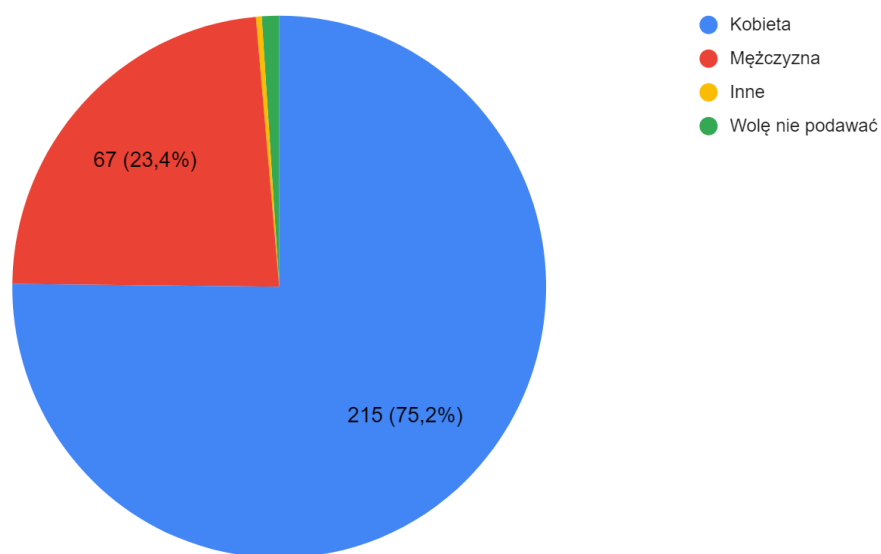
2. Wyniki badań ankietowych

2.1 Charakterystyka grupy badanej

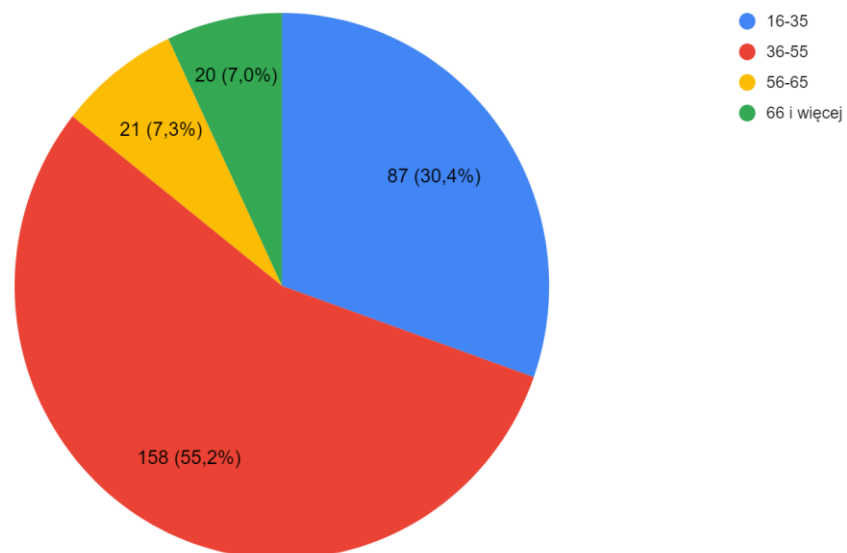
Kwestionariusz ankiety wypełniło 286 osób. Najliczniejszą grupę odpowiadających stanowiły kobiety. Największą grupę wiekową stanowiły osoby między 36. a 55. rokiem życia, następnie między 16. a 35. rokiem życia. Czyli najliczniej ankietę wypełniły osoby młodsze. Prawdopodobnie wynikało to z sposobu udostępnienia kwestionariusza – za pomocą mediów społecznościowych.

Zdecydowana większość odpowiadających pochodziła z terenów Grabowa (zgodnie z dawnym podziałem miasta Szczecin), w drugiej kolejności osoby pochodzące z Drzetowa. Kwestionariusz ankiety wypełniły również osoby mieszkające poza osiedlem, które spędzają swój czas wolny na osiedlu. Były to osoby zamieszkujące na osiedlach w pobliżu Drzetowa-Grabowa, ale nie tylko.

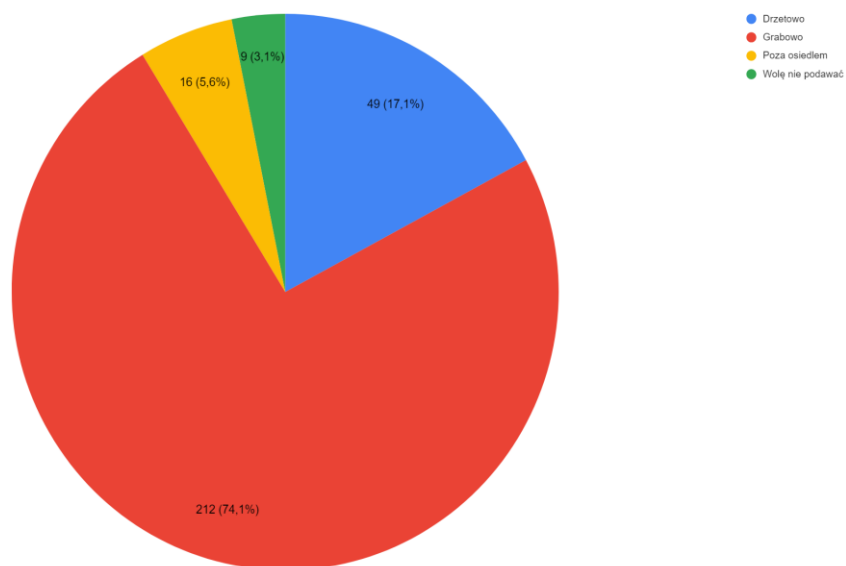
Płeć

Wiek

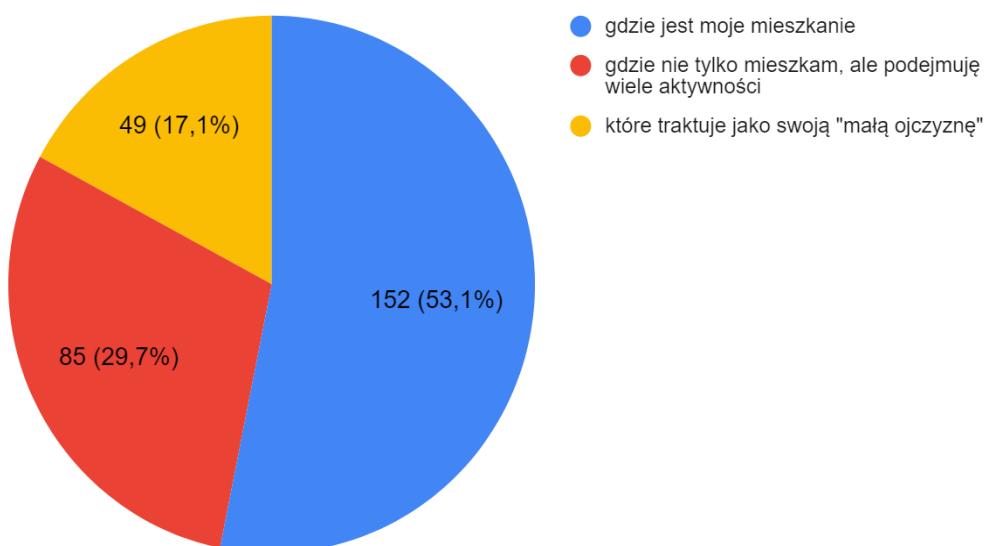
Ulica zamieszkania

2.2 Odczucia w stosunku do osiedla

Dla największej części osób osiedle Drzetowo-Grabowo jest miejscem, gdzie mieszkają.

Osiedle Drzetowo-Grabowo jest dla mnie miejscem,

2.3 Sposoby spędzania czasu wolnego

Większość osób spędza swój czas wolny poza domem i na osiedlu, ale nie poprzez angażowanie się w życie społeczne osiedla, czyli nie poprzez działania społeczne i kulturalne, udział w wydarzeniach takich jak festyny, koncerty, przynależność do stowarzyszenia. Najliczniej wybieraną aktywnością spędzania czasu wolnego są spotkania z przyjaciółmi, znajomymi i sąsiadami, ale również aktywności indywidualnie ($p = 0,864$). Spędzanie czasu wolnego poprzez uczestnictwo w wydarzeniach organizowanych na osiedlu jest najrzadziej wybieraną aktywnością.

2.4 Potrzeby społeczno-kulturalne

Oczekiwania i/lub potrzeby osób związanych z osiedlem Drzetowo-Grabowo to w pierwszej kolejności: rewitalizacja okolicy i infrastruktury wraz z zapewnieniem bezpieczeństwa ($p = 0,065$), następnie interesujące koncerty, spotkania z ciekawymi ludźmi, i na koniec warsztaty i szkolenia dotyczące ważnych kwestii, wraz z kołami zainteresowań dostosowanymi do potrzeb. Pojawiły się też inne indywidualne oczekiwania i potrzeby.

Do większego angażowania w życie wspólnoty osiedla Drzetowo-Grabowo skłoniłaby odpowiadających rewitalizacja okolicy/ infrastruktury, następnie zapewnienie bezpieczeństwa wraz z interesującymi koncertami i spotkaniami z ciekawymi ludźmi, i na koniec warsztaty i szkolenia dotyczące ważnych kwestii, wraz z kołami zainteresowań dostosowanymi do potrzeb.

2.5 Korelacje

W poniższej tabeli przedstawiono najistotniejsze korelacje pomiędzy poszczególnymi pytaniami z kwestionariusza ankiety:

Zmienne	n	r	p
Silne korelacje:			
Osoby wykazujące potrzebę rewitalizacji okolicy/infrastruktury z pytania 6 najczęściej zgłaszają, że rewitalizacja okolicy/infrastruktury powodowałaby większe zaangażowanie w życie społeczeństwa w pytaniu 7	286	0.51	0,000 000
Osoby wykazujące potrzebę uczestnictwa w interesujących koncertach, spotkaniach z ciekawymi ludźmi z pytania 6 zgłaszają, że interesujące koncerty i spotkania z ciekawymi ludźmi powodowałaby większe zaangażowanie w życie społeczeństwa w pytaniu 7	286	0.56	0,000 000
Osoby wykazujące potrzebę uczestnictwa w kołach zainteresowań dostosowanych do potrzeb z pytania 6 zgłaszają, że koła zainteresowań dostosowane do potrzeb powodowałyby większe zaangażowanie w życie społeczeństwa w pytaniu 7	286	0.67	0,000 000
Osoby wykazujące potrzebę uczestnictwa w warsztatach i szkoleniach dotyczących ważnych kwestii z pytania 6 zgłaszają, że warsztaty i szkolenia dotyczące ważnych kwestii powodowałaby większe zaangażowanie w życie społeczeństwa w pytaniu 7	286	0.62	0,000 000

Osoby wykazujące potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa z pytania 6 zgłaszają, że zapewnienie bezpieczeństwa powodowałaby większe zaangażowanie w życie społeczeństwa w pytaniu 7	286	0.54	0,000 000
Osoby wykazujące potrzebę uczestnictwa w koła zainteresowań dostosowanych do potrzeb wykazują potrzebę uczestnictwa w warsztatach i szkoleniach dotyczących ważnych kwestii z pytania 6	286	0.55	0,000 000
Umiarkowanie silne:			
Im silniejsze odczucia wobec osiedla, tym częściej mieszkańcy deklarują uczestnictwo w wydarzeniach organizowanych na osiedlu	286	0.32	0,000 000
Osoby angażujące się w życie społeczne częściej uczestniczą w wydarzeniach organizowanych na osiedlu	286	-0.48	0,000 000
Osoby wykazujące potrzebę uczestnictwa w interesujących koncertach, spotkaniach z ciekawymi ludźmi z pytania 6 częściej uczestniczą w wydarzeniach organizowanych na osiedlu	286	0.34	0,000 000
Osoby wykazujące potrzebę uczestnictwa w kołach zainteresowań dostosowanych do potrzeb z pytania 6 zgłaszają, że warsztaty i szkolenia dotyczące ważnych kwestii powodowałaby większe zaangażowanie w życie społeczeństwa w pytaniu 7	286	0.42	0,000 000
Osoby wykazujące potrzebę uczestnictwa w warsztatach i szkoleniach dotyczących ważnych kwestii z pytania 6 zgłaszają, że koła zainteresowań dostosowane do potrzeb powodowałaby większe zaangażowanie w życie społeczeństwa w pytaniu 7	286	0.37	0,000 000
Osoby deklarujące większe zaangażowanie w koła zainteresowań dostosowanych do potrzeb z pytania 7 zgłaszają, że warsztaty i szkolenia dotyczące ważnych kwestii powodowałaby większe zaangażowanie w życie społeczeństwa w pytaniu 7	286	0.37	0,000 000

Badania w grupach fokusowych

W grudniu zostały przeprowadzone badania w grupach fokusowych. Z pomocą Rady Osiedla i Szkoły Podstawowej nr 11 zorganizowano spotkania dla mieszkańców Osiedla Drzetowo-Grabowo – dla osób senioralnych, osób w wieku produkcyjnym i dla młodzieży szkolnej (uczniowie i uczennice 7 i 8 klasy Szkoły Podstawowej nr 11 im. UNICEF-u).

Wyniki opracowano innowacyjną w socjologii metodą *Design Thinking*, czyli myślenia projektowego. Na podstawie uzyskanych od uczestników spotkań informacji zaprojektowano Persony, które reprezentują cele, motywacje, frustracje i oczekiwania poszczególnych grup mieszkańców.

PERSONA I

OPIS:

- osoba senioralna (65+ lat)
- osoba zamieszkująca osiedle Drzetowo-Grabowo
- osoba zaangażowana w życie osiedla
- ulubiona aktywność: działka

CELE:

- Utrzymanie aktywności społecznej i indywidualnej na terenie osiedla.

MOTYWACJE:

- Utrzymanie zdrowia psychicznego oraz fizycznego swojego i innych osób senioralnych.
- Pielęgnowanie poczucia wspólnoty.
- Tworzenie możliwości i przestrzeni do wspólnych aktywności (także międzypokoleniowych).

FRUSTRACJE:

- Przejście działań Rady Osiedla na online.
- Brak odpowiedniego finansowania klubu seniora na dzielnicy.
- Infrastruktura na dzielnicy niesprzyjająca pieszym (np. zbyt „krótkie” światła na przejściach).
- Brak śmietników.
- Słaby kontakt z dzielnicowym.

OCZEKIWANIA:

- Regularne spotkania w siedzibie Rady Osiedla dla chętnych.
- Nowy, aktywny koordynator Klubu Seniora.
- Dofinansowanie dla Klubu Seniora (np. na zakup biletów do teatru, kina).
- Organizacja wydarzeń dla osób mieszkających na osiedlu (np. prawdziwy pchli targ – nie dla handlarzy; letnie kino w parku; aukcje charytatywne; wymiana rzeczy – gdzie można przynieść swoje rzeczy i oddać je za darmo lub wymienić z kimś na coś innego).
- Więcej śmietników.

PERSONA II

OPIS:

- osoba ucząca się w 7-8 klasie podstawowej (13-14 lat)
- osoba zamieszkująca osiedle Drzetowo-Grabowo
- osoba uczestnicząca w wydarzeniach na terenie osiedla

CELE:

- Podejmowanie aktywności społecznej i indywidualnej na terenie osiedla.

MOTYWACJE:

- Spędzanie czasu wolnego na terenie osiedla.
- Utrzymywanie relacji ze znajomymi na świeżym powietrzu.
- Zwiększenie swojego wpływu na otoczenie.

FRUSTRACJE:

- Brak poczucia bezpieczeństwa – na ulicach osiedla, w parku, terenie przy szkole.
- Śmieci na ulicach.
- Gryzmoły na ścianach.
- „Okupowanie” miejsc, w których można by spędzać czas, przez dorosłych (np. z alkoholem).

OCZEKIWANIA:

- Organizacja atrakcyjnych wydarzeń na osiedlu – festyny, pikniki, spotkania sąsiedzkie (na które każdy może przynieść, co chce).
- Organizacja wydarzeń, w które można się zaangażować, takich jak: wspólne sprzątnięcie; wspólne zamalowywanie graffiti czymś ładnym (potrzeba zgody i funduszy na farby); pomoc mieszkańcom w potrzebie (tak jak było w czasie pandemii).
- Organizacja wolontariatu na rzecz osiedla i jej mieszkańców (młodzież chce działać wolontariacko nie tylko w szkole).
- Organizacja cyklicznych spotkań z policją w szkole na temat bezpieczeństwa (jak o nie dbać).
- Więcej śmietników.

PERSONA III

OPIS:

- osoba działająca społecznie (fundacje, Rada Osiedla)
- osoba zamieszkująca osiedle Drzetowo-Grabowo
- osoba bardzo zaangażowana w życie osiedla

CELE:

- Aktywizowanie mieszkańców osiedla.

MOTYWACJE:

- Tworzenie możliwości i przestrzeni do wspólnych aktywności.
- Pielęgnowanie poczucia wspólnoty.
- Zwiększenie swojego wpływu na otoczenie.

FRUSTRACJE:

- Brak zaangażowania lub stałego zaangażowania mieszkańców.
- Problem z połączeniem życia zawodowego i osobistego z działaniami na rzecz osiedla.
- Ciągła potrzeba poszukiwania źródeł finansowania inicjatyw i aplikowania o środki.

OCZEKIWANIA:

- Organizacja wydarzeń, aktywności, inicjatyw dla mieszkańców (i z mieszkańcami), które będą dla nich atrakcyjne i włączające.
- Znalezienie nowych form współdziałania i współpracy mieszkańców.
- Budowanie poczucia przynależności do tego miejsca, poczucia „lokalnego patriotyzmu”.
- Zniesienie symbolicznego podziału między Drzetowem a Grabowem.

Animacje społeczne

Badania ilościowe i jakościowe zostały uzupełnione przez informacje pozyskane za pomocą animacji społecznych przeprowadzonych podczas wydarzeń osiedlowych – *Śpiewania Pieśni Patriotycznych* z okazji Narodowego Święta Niepodległości, ubierania choinki w parku kieszonkowym Bezpieczna Przystań (ul. Rugiańska), integracyjnego spotkania świątecznego w sali parafialnej (pl. Matki Teresy z Kalkuty) oraz podczas spotkań z uczniami i uczennicami klas 4, 5, 6 w Szkole Podstawowej nr 11 im. UNICEF-u.

Jako narzędzia animacyjne zastosowano mapowanie podczas wszystkich trzech wydarzeń osiedlowych i *Łańcuch życzeń* podczas ubierania choinki. W szkole posłużono się metodami wywiadu grupowego z elementami działań plastycznych.

1. Mapowanie i Łańcuch życzeń

Mapowanie to metoda, która pozwala uzyskać informacje związane z topografią osiedla i zadać dodatkowe pytania dotyczące różnych miejsc. Zapytaliśmy mieszkańców o miejsca:

- które lubią,
- których nie lubią i unikają,
- które mają potencjał, ale wymagają inwestycji/uprzętnięcia/pomysłu.

Zaprosiliśmy naszych rozmówców do wyrażenia swojego zdania poprzez zaznaczenie miejsc z powyższych kategorii na mapie, wykorzystując różne kształty naklejek.

Łańcuch życzeń to z kolei autorskie działanie animacyjne, polegające na stworzeniu łańcucha na choinkę z kolorowych pasków papieru, na których zapisywano życzenia dla osiedla, czyli to, czego mieszkańcom tutaj brakuje. Była to też okazja do rozmowy z nimi o ich miejscu zamieszkania – tym, co cenią sobie w tej części miasta i czego nie ma, a być powinno.

Najważniejsze wnioski z tych spotkań opisujemy poniżej :

- Grabowo postrzegane jest jako ta bardziej zagospodarowana część, w której milej spędza się czas. Szczególnie ceniony jest Park im. Nadratowskiego oraz Park im. Żeromskiego, który przez mieszkańców traktowany jest jako część osiedla, choć administracyjnie jest poza nim.
- Ulubione miejsca wskazane przez osoby uczestniczące w mapowaniach to: Park im. Żeromskiego (poza obszarem osiedla), Teatr Polski i skwer przy Teatrze, Park im. Nadratowskiego, filia nr 7 Miejskiej Biblioteki Publicznej, kawiarnia Tu.Kawa, boisko przy SP11, plac zabaw za SP11, park kieszonkowy Bezpieczna Przystań oraz powstająca Fabryka Wody.
- Mieszkańcy cenią sobie wszelkie zielone wyspy osiedla – parki, skwery, ogródki, rozległe trawniki. Na mapie zaznaczali miejsca, które pod warunkiem odpowiedniego zagospodarowania mogłyby być wykorzystywane przez społeczność lokalną choćby w formie takiej zielonej przestrzeni, m.in. w okolicach ul. 1 Maja, ul. Parkowej (na tyłach sklepu Społem), ul. Stalmacha, ul. Druckiego-Lubeckiego, w okolicach ul. Willowej.
- Osoby senioralne cenią sobie szczególnie tzw. siłownię pod chmurką. Nasi rozmówcy twierdzili, że z nich często korzystają.
- Ciekawą propozycją jednego z mieszkańców było zagospodarowanie ul. Szarotki, ślepej uliczki Grabowa, która – jak proponował rozmówca – mogłaby służyć mieszkańcom i czasowo lub stale pełnić funkcję przestrzeni do organizacji wydarzeń kulturalnych, spotkań mieszkańców i działań na rzecz wzmocnienia lokalnej tożsamości.

- Część rozmówców rozpoznawała narzędzie Szczecińskiego Budżetu Obywatelskiego i rozumiała, że może ono służyć do wprowadzania zmian w najbliższej im przestrzeni publicznej.
- Grupa najmłodszych rozmówców, która wzięła udział w spotkaniu na Drzetowie, zapytana o wymarzone przedsięwzięcia dla tej części miasta, wskazywała najczęściej: lodowisko (także tymczasowe), tory przeszkód (w formie np. małego gaju), imprezy pod chmurką z dmuchańcami i konkursami, wybieg dla psów i wprowadzenie więcej zieleni na osiedle. Podczas tego samego spotkania dorośli zapytani o to samo mówili przede wszystkim o: równych chodnikach, parkingu i zwiększeniu obszaru osiedlowej zieleni.
- Mieszkańcy osiedla mieli problem ze wskazaniem miejsc przez nich nie lubianych. Te zidentyfikowane to przede wszystkim zaniedbane i nieoświetlone przestrzenie niezabudowane lub zabudowane, ale niezamieszkałe (np. tyły magazynów, garaży). To np. okolice ul. Stalmacha (pomiędzy ul. Polną i ul. Druckiego-Lubeckiego) czy ul. Willowej (nieopodal ul. Tomaszowskiej).

To, co łączy wszystkich mieszkańców w kontekście potrzeb dotyczących przestrzeni, to większa dostępność obszary zielonych, rekreacji i odpoczynku – zarówno dla najmłodszych, rodzin z dziećmi, jak i osób starszych. Na podstawie rozmów możemy wnioskować również, że społeczność lokalna oczekuje osiedlowych wydarzeń i imprez, dzięki którym może się integrować i spędzać czas wolny w najbliższym otoczeniu. Choć powyższe wnioski nie były prowadzone w ramach metodologii badawczej, tylko w formule animacji społecznej, stanowią interesujące spojrzenie na osiedle Drzetowo-Grabowo.

2. Spotkania w szkole

Celem spotkań w szkole było rozpoznanie potrzeb społeczno-kulturalnych osób uczących się, zainteresowania uczestnictwem w wydarzeniach na terenie osiedla i ich zaangażowanego współtworzenia – od koncepcji po współorganizację. Korzystając z różnych metod zgromadzono **dane w trzech obszarach: zainteresowania** (indywidualne pasje i to, co młodzi ludzie lubią robić zespołowo), **postrzeganie osiedla** (najczęściej i najchętniej odwiedzane miejsca, sposób korzystania, miejsca lubiane, przestrzenie niebezpieczne, wymagające poprawy, potrzeby i oczekiwania), **wydarzenia** (uczestnictwo i aktywne współtworzenie).

ZAINTERESOWANIA

- Najczęściej wymieniane przez uczniów zainteresowania indywidualne: gry (np. minecraft,) rysowanie, malowanie, anime, fantastyka, komiksy, jedzenie, filmy – również ukraińskie, zwierzęta.
- Najczęściej wymieniane zainteresowania, które realizuje się zespołowo: siatkówka, piłka nożna, basen. We wszystkich grupach jako zespołowa forma szczególnie podkreślana była siatkówka, a także identyfikowana luka: brak meczy, turniejów.

POSTRZEGANIE OSIEDLA

- Potrzebą, która najbardziej wybrzmiała i była wymieniana przez wszystkie grupy była potrzeba miejsc, w których może usiąść w kilka osób razem tak, by zwracać się do siebie twarzami (ławki-rogaliki). Szczególnie ważna i podkreślana przez osoby uczestniczące była możliwość siedzenia „w kilka/wiele” osób i jednoczesnego patrzenia w swoją stronę. Można to nazwać potrzebą atrakcyjnych miejsc do wspólnego spędzania czasu.
- Osoby uczestniczące jako miejsca niebezpieczne wskazały brak dobrze oznaczonych przejść dla pieszych.
- Miejsca spotkań, miejsca do których chodzą grupkami: „nowe bloki” na ul. Jana Kazimierza, chodzenie po osiedlu. Jeśli chcą się spotkać z grupą kolegów/ koleżanek, często udają się do Galaxy.
- Często w wypowiedziach osób uczestniczących pojawiła się biblioteka (Filia nr 7 Miejskiej Biblioteki Publicznej) jako miejsce przyjazne i lubiane, do którego można pójść, posiedzieć i pograć w coś.
- Jednocześnie podkreślano, że przydałoby się na osiedlu więcej miejsc, do których młodzi ludzie mogą pójść i pobyć razem, „coś porobić”. Przy czym ważne dla młodych mieszkańców jest to, żeby mogli to miejsce współtworzyć, żeby „było takie jak chcemy”. Jednocześnie w kilku wypowiedziach pojawiła się informacja, że dobrze by było, żeby lepiej wiedzieli, co się dzieje w bibliotece lub żeby w ogóle więcej uczniów dowiedziało się, że może tam chodzić.
- Wśród oczekiwań i możliwości na mapach osiedla pojawiły się: wspomniane ławki (rogaliki) w różnych miejscach osiedla, miejsca spotkań, sale zabaw, sale twórcze i sale gier. Jedna z grup zaproponowała „stoisko dla biednych”, miejsce wydawania ciepłych napojów typu kakao obsługiwane przez wolontariuszy.

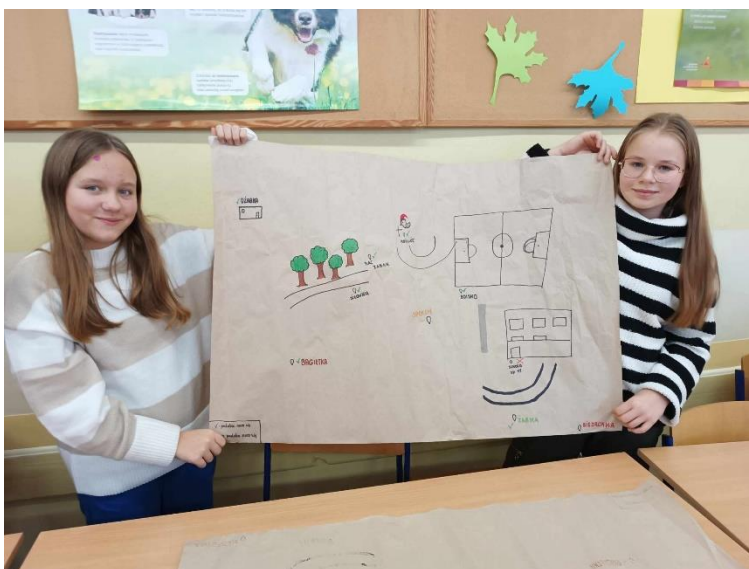
- Miejscem, do którego najczęściej chodzą jest szkoła, ale jak podkreślały osoby uczestniczące, brakuje w niej przestrzeni, w której można by zostać po zajęciach i np. odpocząć czy odrabiać lekcje, posłuchać muzyki na słuchawkach. Brak przestrzeni do wspólnego spędzania czasu z kolegami. Jednocześnie w rozmowie o osiedlu i wydarzeniach wiele osób uczestniczących naturalnie ogniskuje je wokół szkoły czy w wydarzeniach szkolnych. Wyrażano też wiele potrzeb i propozycji rozwiązań odnośnie codziennego funkcjonowania szkoły – typu noszenie podręczników itd. To, co mocno wybrzmiało, to chęć aktywnego uczestnictwa w tworzeniu przestrzeni w szkole.

UCZESTNICTWO W WYDARZENIACH

Podczas spotkań osoby uczestniczące odpowiadały na pytanie o to, w jakich wydarzeniach chętnie wzięłyby udział. Pojawiło się wiele propozycji, wśród nich najczęściej:

- Gry terenowe (np. wróżki, historia). Uczniowie chętnie braliby udział w grze, jak również chętnie by ją współtworzyli – zarówno wymyślając zadania, przygotowując je, jak i obsługując stacje. Wiele osób bardzo dobrze wspominało grę terenową *Podróż do przeszłości z Sydonią* jako atrakcyjną formę spędzenia czasu, ciekawą zespołową zabawę i przy okazji możliwość dowiedzenia się czegoś. Gry terenowe o różnej tematyce były rekomendowane przez wielu uczniów.
- Rozgrywki role-play.
- Zajęcia rękodzieła – np. wspólne robienie karmników dla ptaków, rysowanie anime.
- Warsztaty kulinarne połączone z konsumpcją.
- Wspólny osiedlowy występ, ale też konkursy talentów, przeglądy, możliwość prezentacji zainteresowań.
- Wspólne oglądanie filmów, wieczory filmowe, w tym filmy ukraińskie.
- Jarmarki świąteczne, konkursy.
- Budowa boiska i mecze.
- Tajna baza.
- Turnieje: piłki nożnej, turniej ping ponga, mikołajkowy, turniej sportowy, turniej siatkówki. Potrzeba boiska do siatkówki była wielokrotnie wskazywana. A także potrzeba organizacji meczy, turniejów.
- Piknik osiedlowy.
- Akcje – np. konkurs na ulepienie największego bałwana.
- Sprzątanie parku.
- Przedstawienia, koncerty.
- Imprezy świąteczne w Mikołajki, dyskoteka przed feriami dla młodzieży.
- Spotkania o zwierzętach.
- Wspólne malowanie na osiedlu – budynków, obrazów, płotów.
- Nocki w szkole (co jakiś czas). Forma realizowana w SP 11, a klasy czekały z niecierpliwością na swoją kolej.
- Kącik ciszy + zainteresowań w szkole. W każdej grupie poruszano temat hałasu w szkole, w szczególności na przerwach, odczuwanym przez to zmęczeniu i dyskomforcie oraz o potrzebie cichej przestrzeni, w której można odpocząć. W każdej grupie wybrzmiała potrzeba stworzenia przyjaznej przestrzeni 1) ciszy, w której można odpocząć/ odrobić lekcje, 2) miejsce spotkań ze znajomymi.
- Zgodność – integrowanie uczniów w ciekawej formie.

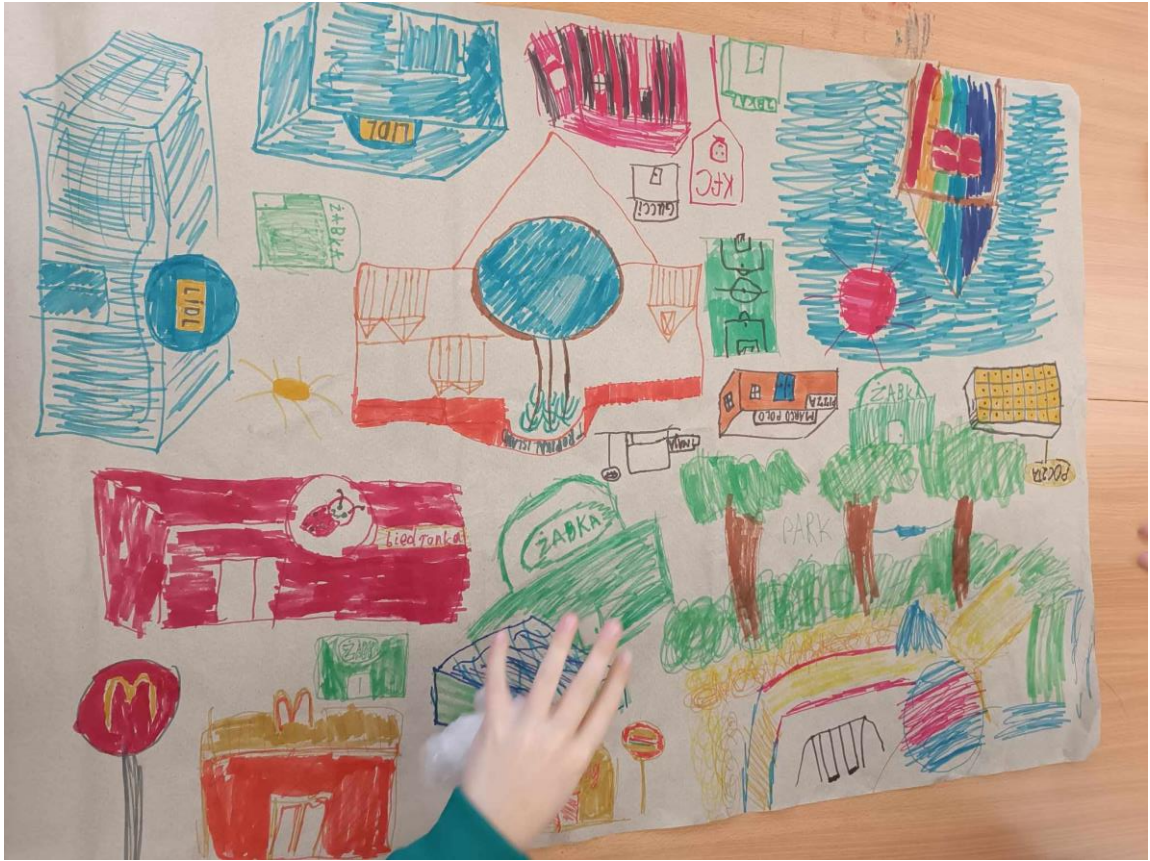
Odnosnie wydarzeń młodzi ludzie wyrażali – poza uczestnictwem – chęć udziału w przygotowaniach czy obsłudze wydarzeń. Aby dotrzeć do młodych z informacją o wydarzeniach, rekomendowana jest ścisła współpraca z gronem pedagogicznym szkoły.

CHCEMY UCZESTNICZYĆ
W...

- turnieju mikrotajnym z różnych dyscyplin sportowych
- pikniku osiedlowym
- konkursie na ulepienie najmniejszego batwana
- konkursie rzucania się śnieżkami
- sprzętaniu parku
- przedstawieniach, koncertach
- konkursie talentów

Gosia Filip Gólgó

Wnioski końcowe

Historyczne wzmianki i współczesne publikacje dotyczące historii Drzetowa-Grabowa pokazują zróżnicowany rozwój obu części osiedla. Związek Grabowa z dworem książęcym, znaczny rozwój w XIX wieku oraz bliskość Szczecina odcisnęły trwale korzystne piętno na tym terenie. Pomimo zniszczeń podczas bombardowań wojennych, które znacząco dotknęły obie części osiedla do dziś widoczna jest różnica w rozwoju infrastrukturalnym Drzetowa i Grabowa. Obecnie osiedle w dużej mierze jest terenem zdegradowanym i wymagającym działań rewitalizacyjnych. Dlatego animatorzy życia społeczno-kulturalnego są bardzo cenną tkanką i należy dążyć do rozwoju ich działalności poprzez różne formy wsparcia i sieciowanie. **Rekomendowane jest dążenie do uzyskania efektu synergii.**

Badania ankietowe wskazują, że dla 53,1% uczestników osiedle jest miejscem, gdzie znajduje się ich mieszkanie, a tylko dla 17% jest to *mała ojczyzna*. Wskazuje to na **słabą więź emocjonalną ankietowanych z miejscem zamieszkania i nikłe poczucie tożsamości lokalnej**. Większość osób spędza swój czas wolny poza domem i na osiedlu, ale nie poprzez angażowanie się w życie społeczne osiedla. Najczęściej wybieraną aktywnością są spotkania z przyjaciółmi, znajomymi i sąsiadami, ale również aktywności indywidualne.

Najważniejszą potrzebą związaną z osiedlem Drzetowo-Grabowo jest rewitalizacja okolicy i infrastruktury wraz z zapewnieniem bezpieczeństwa. Dopiero w dalszej kolejności interesujące koncerty, spotkania z ciekawymi ludźmi i – na końcu – warsztaty i szkolenia dotyczące ważnych kwestii, wraz z kołami zainteresowań dostosowanymi do potrzeb. **Rewitalizacja okolicy i infrastruktury oraz zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców niejako warunkują ich udział w życiu społecznym i kulturalnym osiedla oraz zaangażowanie.**

Persony powstałe z informacji uzyskanych podczas spotkań w grupach fokusowych pokazują bardziej szczegółowe oczekiwania różnych grup mieszkańców. **Dla osób senioralnych istotne okazują się działania związane z odnowieniem funkcjonowania Klubu Seniora.** Wskazują potrzebę regularnych spotkań zorganizowanych, w tym wyjść do obiektów kultury z dofinansowaniem. Zauważają też potrzebę powołania koordynatora działań dla osób senioralnych. W spotkaniu dla osób w wieku produkcyjnym niestety nieliczne osoby wzięły udział, co też jest istotnym wskaźnikiem. W wywiadzie wzięły udział osoby aktywne, zaangażowane i działające na terenie osiedla. Ich celem jest aktywizacja większej liczby mieszkańców, poszukiwanie nowych form współpracy i zaangażowania. **Młodzi mieszkańcy osiedla, czyli 13- i 14-latkowie oraz osoby młodsze, wskazali jako istotne potrzebę zwiększenia bezpieczeństwa na osiedlu i możliwość wpływu na otoczenie.** Młodzi chcą się angażować i działać na rzecz okolicy, ale chcą też mieć poczucie sprawczości. Osoby uczestniczące w spotkaniach animacyjnych w szkole wymieniły cały katalog działań, w których chętnie wezmą udział i w które się zaangażują. Wyrażone przez osoby młode oczekiwania i potrzeby rysują się jako duża szansa na ożywienie życia kulturalno-społecznego osiedla. Jest to wyzwanie, które stoi przed dorosłymi, aby tę możliwość konstruktywnie rozwinąć.

Z informacji uzyskanych w badaniach ankietowych i podczas działań animacyjnych zauważalna jest różnica w rozwoju infrastruktury Drzetowa i Grabowa, co już kilkakrotnie było wspomniane. **Dlatego ważny jest przemyślany i zrównoważony rozwój osiedla w następnych latach. Istotnym elementem tego procesu wyrównywania szans zdaje się być potrzeba powołania centrum wspierającego rozwój lokalnej społeczności na terenie Drzetowa.** Tak jak zauważono wcześniej wszystkie ośrodki animacji społeczno-kulturalnej znajdują się na Grabowie – szkoła, przedszkola, biblioteka, teatr, Rada Osiedla. Ciekawi wpływ Fabryki Wody, która rozpocznie swoją działalność w 2024 roku. Czy nowy, duży obiekt rekreacyjno-edukacyjny wpłynie na życie mieszkańców osiedla i jaki to będzie wpływ? Dziś można tylko snuć domysły, ale i planować możliwość współpracy w tym zakresie.

Wielokrotnie powtarza się w rozmowach z mieszkańcami potrzeba dbania i tworzenia miejsc zielonych. Mieszkańcy cenią sobie osiedlowe parki, skwery. Samodzielnie zagospodarowują miejsca na tereny zielone i oczekują zwiększenia ich liczby z małą infrastrukturą włącznie (kosze na odpady, ławki, urządzenia siłowni pod chmurką). Warto zapewne w tym kontekście upowszechniać wiedzę na temat Szczecińskiego Budżetu Obywatelskiego jako narzędzia służącego realizacji takich inwestycji.

Osiedle Drzetowo-Grabowo jawi się jako miejsce z potencjałem społecznym, ale wymaga przemyślanego i dobrze poprowadzonego procesu rewitalizacji. Rozwój życia społeczno-kulturalnego tej części Szczecina w dużej mierze zależy od tego, czy podmioty działające w zakresie animacji społecznej podejmą współpracę i kompleksowo podejną do działań na rzecz wspierania rozwoju wspólnoty lokalnej oraz od tego, czy decydenci ten proces będą wspierać.

Podziękowania

Dokument ten powstał dzięki pracy i zaangażowaniu wielu osób.

W pierwszej kolejności chcę podziękować członkiniom zespołu:

Ewelinie Bagińskiej i dr Kalinie Kukielko za wkład merytoryczny (przygotowanie narzędzi badawczych), zbieranie danych ankietowych i prowadzenie wywiadów w grupach fokusowych oraz opracowanie wyników za pomocą innowacyjnych narzędzi,

Kindze Rabińskiej za przeprowadzenie angażujących animacji społecznych podczas osiedlowych wydarzeń, uważne wsłuchiwanie się w głosy mieszkańców oraz przedstawienie pozyskanych informacji w formie wnikliwych wniosków,

Annie Biały za otwierające spotkania w szkole, które dały głos osobom młodym i możliwość nieskrępowanej wypowiedzi,

Katarzynie Nakielskiej-Pawluk za włączenie się w zbieranie danych ankietowych offline, pomoc przy przeprowadzeniu animacji podczas spotkań osiedlowych i prowadzenie działań w internecie.

Projekt został przeprowadzony sprawnie także dzięki zaangażowaniu członków **Rady Osiedla**. Szczególne podziękowania dla:

Radnego **Pawła Łubiana** za organizację spotkań w szkole, co wymagało przemyślanej logistyki,

Radnego **Henryka Szelańciewicza** za organizację spotkania dla osób senioralnych w siedzibie Rady Osiedla Drzetowo-Grabowo,

Przewodniczącego Rady Osiedla **Łukasza Listwonina** za organizację spotkań dla osób w wieku produkcyjnym online, przygotowanie plakatów promujących spotkania w grupach fokusowych i promocję działań w internecie.

Dziękuję również Pani Dyrektor Szkoły Podstawowej nr 11 im. UNICEF-u **Małgorzacie Nermend** za otwartość na współpracę i zaangażowanie społeczności szkolnej oraz **Paniom Dyrektor osiedlowych Przedszkoli Publicznych** za upowszechnienie informacji o projekcie.

Dziękuję **mieszkańcom osiedla Drzetowo-Grabowo** za aktywny udział w projekcie, wszystkie rozmowy i sugestie. Wasz głos będzie wyznaczał kurs działań społeczno-kulturalnych na terenie osiedla w następnych latach.

Realizacja projektu była możliwa dzięki dofinansowaniu działania przez **Gminę Miasto Szczecin z Programu Małych Dotacji**, za co serdecznie dziękuję.

Barbara Markowska
Stowarzyszenie *Przystań.Wartości*

Spis fotografii wykorzystanych w dokumencie

str. 7, 13, 26

Animacje społeczne podczas integracyjnego spotkania świątecznego w sali parafialnej przy pl. Matki Teresy z Kalkuty (Grabowo)

fot. Agata Jankowska

str. 17

Spotkanie dla osób senioralnych w siedzibie Rady Osiedla Drzetowo-Grabowo

fot. Henryk Szelańiewicz

str. 17

Śpiewanie Pieśni Patriotycznych w dniu Narodowego Święta Niepodległości

fot. Łukasz Listwoń

str. 18-19

Animacje społeczne podczas ubierania choinki w parku Bezpieczna Przystań przy ul. Rugiańskiej (Drzetowo)

fot. Agata Jankowska

str. 23-24

Spotkania animacyjne w Szkole Podstawowej nr 11 im. UNICEF-u

fot. Anna Biały